

5. Вятютнев М. Н. Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка / М. Н. Вятютнев // Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы. – М., 1986.

6. Вятютнев М. Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах / М. Н. Вятютнев // Русский язык за рубежом. – 1977. – № 6.

7. Изаренков Д. И. Базисные составляющие коммуникативной компетенции и их формирование на продвинутом этапе обучения студентов нефилологов / Д. И. Изаренков // Русский язык за рубежом. – 1990. – № 4.

8. Ємельянова Н. Л. Підготовка майбутніх вихователів до роботи над засвоєнням старшими дошкільниками народознавчої лексики / Н.Л. Ємельянова. – Автореф. дис. канд. пед. наук. – Одеса, 2003.

9. Котик Т. М. Методика підготовки студентів до навчання дошкільників української мови / Т. М. Котик. – Автореф. дис. канд. пед. наук. – Одеса, 1994.

Статья посвящена обоснованию условий формирования языковой и речевой компетенции будущих воспитателей детских дошкольных учреждений.

The article is devoted to giving proof of speech and language competences' formation of future pre-school teachers.

УДК 613

Бондаренко О. М.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ „ВАЛЕОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ”

Необхідність розв'язання проблеми збереження здоров'я підростаючого покоління набуває у сучасних умовах державного значення. У зв'язку з цим особливу роль має здійснення системи підготовки майбутніх педагогів, яка забезпечила б формування валеологічної компетентності сучасної молоді людини. Важливим є з'ясування суті поняття „валеологічна компетентність майбутніх учителів”.

Постановка проблеми. В умовах інтегрування України до європейського співтовариства відбувається реформування українського суспільства, особливо його освітньої галузі. Сучасна державна політика у галузі вищої педагогічної освіти спрямована на реалізацію основних положень компетентнісного підходу до підготовки фахівців. Проблема якості підготовки майбутніх учителів, здатних ефективно вирішувати питання здоров'язбереження та здоров'ятворення свого та своїх вихованців, виховання людини у дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності актуалізує питання формування їхньої валеологічної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз результатів досліджень науковців у галузі формування здорового способу життя (В. Бобрицька, В. Горашук, Г. Кривошеєва, С. Лапаєнко, В. Нестеренко, І. Поташнюк, Н. П'ясецька, Є. Чернишова та ін.), а також наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, присвячених проблемі „компетенізації освіти” (К. Абульханова-Славська, І. Єрмаков, Л. Лук'янова, О. Овчарук, В. Піщулін, О. Пометун та ін.) свідчать, що у вітчизняній педагогіці відчутний брак наукових досліджень, у яких обґрунтовувались би теоретичні та методичні підходи до формування валеологічної компетентності майбутнього вчителя, не з'ясовано суть цього поняття.

Все викладене вище й зумовлює актуальність нашого дослідження, яке виконано у контексті загального плану науково-дослідних робіт Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького і має за мету дослідити різні психолого-

педагогічні підходи щодо визначення поняття „валеологічна компетентність студентів педагогічних університетів” та подати власне визначення цього поняття.

Формулювання цілей статті. Мета пропонованої статті полягає в аналізі психолого-педагогічних підходів до визначення поняття „валеологічна компетентність майбутніх учителів”.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві життя і здоров'я людини визначаються як найвищі людські цінності. Ідея пріоритету цінності здоров'я у світоглядній системі цінностей людини є показником культурного, духовного, економічного та соціального розвитку суспільства. У цьому контексті важливим є компетентнісний підхід, який передбачає набуття особистістю життєво важливих компетентностей (зокрема валеологічної), необхідних для ефективної творчої діяльності та готовності до участі у суспільному житті.

У сучасних умовах спостерігається погіршення стану здоров'я людини, а відтак й порушення її адаптаційних механізмів, що є наслідками безвідповідальної діяльності та ведення певного способу життя.

Серед багатьох причин порушення принципів оптимізації життєдіяльності організму у процесі його адаптації до умов навколишнього середовища В. Бароненко виділяє головні: „1) неузгодженість темпів змін навколишнього середовища, особливо соціального, із темпами перебудов пристосувальних механізмів організму...; 2) забруднення навколишнього біологічного й соціального середовища; 3) нездоровий спосіб життя, тобто стиль життя, що не відповідає еволюційно усталеним вимогам” [1, с. 76].

Провівши аналіз спеціальних медичних, біологічних, валеологічних, педагогічних, психологічних інформаційних джерел [2; 3; 4; 5], ми виокремлюємо ще ряд обставин, які, на нашу думку, зумовлюють низький рівень механізмів адаптації організму людини до змін умов навколишнього середовища на сучасному етапі розвитку людства, а отже і погіршення рівня здоров'я як індивідуума (саме підростаючого покоління), так і суспільства в цілому:

1) невміння людини використовувати знання в галузі здорової життєдіяльності з позицій багатофакторності її шляхів і методів на фоні бажання здоров'я і достатнього обсягу спеціальної інформації, внаслідок несформованості орієнтації на застосування валеологічних методів діяльності, на взаємодію індивідуального способу життя і професійної діяльності;

2) розгляд людини лише як робочої сили, а не особистості з певним потенціалом (резервом) адаптивних можливостей. Відсутність сприйняття людини як особливої системи накопичення й узагальнення індивідуального досвіду з питань здорової життєдіяльності;

3) вузькоспеціалізований підхід медицини до проблем збереження і зміцнення здоров'я; орієнтація на лікування наслідків однієї хвороби, відсутність розуміння організму людини як єдності біологічного і соціального; акцент на реабілітації втраченого за допомогою фармакології і попередження самостійних дій людини у застосуванні резервних можливостей без відома лікаря, а не на попередженні, профілактиці відхилень у здоров'ї, внаслідок чого сформувалася низька активність і відповідальність особистості у сфері збереження і вдосконалення здоров'я, поведінкова пасивність і валеологічна безграмотність; відсторонення людини від участі у вирішенні питань власного здоров'я; створення парадоксальної практики „заохочення” хворої людини у вигляді державних соціальних гарантій (лікарняні, санаторні путівки тощо);

4) практика „залякування”, заборонних дій у боротьбі з інтелектуальними отрутами (тютюнопаління, наркоманія, азартні ігри тощо) (за Є. Вайнером), результати якої виявилися мінімальними (віддаленість у часі загрозливих перспектив „придбання” невиліковної хвороби і навіть смерті не є актуальними й предметними на конкретний час, впевненість у власній невразливості зумовлюють вибір моделі відповідної поведінки);

5) непослідовне впровадження валеологічної освіти у навчальний процес, освітню систему внаслідок відсутності функціонального розуміння значення валеології у професійній підготовці фахівців, а також нормативного, методологічного і кадрового забезпечення валеологічної освіти в усіх ланках навчально-виховного процесу;

б) невибіркове та надмірне „споживання” телевізійної й іншої масової інформації, що призводить до зниження морального рівня свідомості, розвитку антикультурних тенденцій.

Звернімося лише до однієї сторони цієї проблеми. У 60-70 рр. минулого століття у країнах Західної Європи та США спостерігалася „сексуальна революція”, хвилі якої докотилися на початку 80-х років і до країн пострадянського простору. У зв'язку із лібералізацією сексуальної моралі в молодіжному середовищі набули популярності „вільне кохання”, „вільний секс”, „вільна тілесна культура”, що передбачали часту зміну сексуальних партнерів, відмову від дітонародження, оскільки турбота про дітей заважає вільному розвитку особистості. Відголосок цієї „революції” і підсилення інформаційного сексуального нав'язування ми відчуваємо сьогодні. З огляду на вище викладене, неабиякого значення набуває процес професійної підготовки майбутніх учителів у вищих закладах освіти як пропагандистів і вихователів здорового способу життя, а саме до формування їхньої валеологічної компетентності.

Немає сенсу вдаватися до дискусії щодо того, що „удосконалення змісту педагогічної освіти, підготовка вчителів нової генерації з гуманістичним типом мислення відповідно до основних положень „Концепції валеологічної освіти педагогічних працівників” – одне з першочергових завдань сьогодення” [6, с. 26]. Саме учитель здатен змінити ставлення вихованців до власного здоров'я, допомогти розібратися у сучасних оздоровчих методиках і, найголовніше, сформувати активну життєву позицію валеологічного спрямування: „хочу”, „можу”, „роблю” (хочу бути здоровим, можу це робити, роблю це).

Останнім часом в обігу педагогічної, психологічної, медичної літератури все частіше вживаються поняття „валеологічна культура”, „культура здоров'я”, „культура здорового способу життя” тощо. Чіткого розмежування суті цих понять досі не існує. На нашу думку, валеологічна компетентність є складовою валеологічної культури, а отже і загальної культури людини.

Розглядаючи валеологічну освіту як неперервний процес навчання, виховання та розвитку здоров'я людини, Є. Вайнер вбачає валеологічну культуру результатом такої освіти і розглядає її як сукупність знань, методів і засобів контролю, збереження і розвитку свого здоров'я, а також вміння пропагувати ці знання [7, с. 6].

На думку дослідників Н. Недодатко та І. Конельської [8, с. 115], валеологічна культура особистості є персоніфікованою, індивідуальною якістю життя окремої людини, яка виражається у особистісному позитивному ставленні до здорового способу життя, оточуючого світу, а також в активній та свідомій діяльності щодо пізнання, збереження, перетворення власного здоров'я. Долучилися до розв'язання проблеми формування валеологічної культури дітей і молоді й інші дослідники (М. Гриньова, С. Коренева, Н. П'ясецька та ін.).

Проблемі формування культури здоров'я присвятили свої праці В. Горащук, Н. Денисенко, С. Кириленко, Р. Лисенко, Л. Паламарчук, С. Свириденко, В. Скумін, І. Соковня-Семенова та ін.

Інформативними для нас виявилися напрацювання Г. Кривошеєвої, яка, досліджуючи проблему формування культури здоров'я студентської молоді, приходиться до висновку, що культура здоров'я – це „якісне утворення особистості, що виявляється в єдності духовних, біологічних, психологічних і соціальних факторів, що визначають спосіб життя і гуманістичний смисл буття” [9, с. 7].

За визначенням В. Горащука, культура здоров'я є „важливим складовим компонентом загальної культури людини, зумовлений матеріальним і духовним

середовищем життєдіяльності суспільства, що виражається в системі цінностей, знань, потреб, умінь і навичок з формування, збереження і зміцнення здоров'я" [10, с. 47].

Окремі аспекти багатогранного й складного процесу розвитку професійної підготовки майбутніх учителів у вищих закладах освіти в сфері збереження та зміцнення здоров'я висвітлено у працях В. Бобрицької, Т. Книш, В. Нестеренко, І. Поташнюк, О. Смакули та ін.

Проблема формування валеологічної компетентності в учнівській молоді, зокрема студентської, знайшла своє відображення у наукових доробках Л. Карпової, І. Коцана, О. Маджуги, А. Мітяєвої, В. Піщуліна та інших. Так, дослідники В. Нестеренко та Л. Карпова вважають валеологічну компетентність одним з підвидів професійної компетентності вчителя [11; 12].

На думку В. Піщуліна, валеологічна компетентність випускника університету характеризується наявністю знань та вмінь збереження й дотримання здорового способу життя [13, с. 26]. У термінологічний обіг Д. Вороніним введено таке поняття як „здоров'язберігаюча компетентність особистості” [14]. Під нею автор розуміє компетентність у веденні здорового способу життя, „яка є інтегральною, динамічною рисою особистості, що проявляється у здатності організувати і регулювати свою діяльність; адекватно оцінювати свою поведінку, а також вчинки й погляди оточуючих; зберігати і реалізовувати власні позиції у різних, зокрема, несприятливих умовах, виходячи з особисто усвідомлених та засвоєних моральних норм і принципів, а не за рахунок зовнішніх сил; протистояти натиску, протидіяти впливам, що суперечать внутрішнім установкам, поглядам і переконанням, активно їх перетворювати, самостійно приймати моральні рішення” [14, с. 14].

Висновки. Детальний аналіз спеціальних педагогічних, психологічних, медичних, валеологічних інформаційних джерел показав значне зростання меж застосування валеологічної освіти, яка охоплює суттєві і життєво значущі питання виживання людини, збереження нею здоров'я, існування людського роду взагалі. Переосмислення предметного поля валеології, необхідність підготовки валеологічно компетентного майбутнього учителя актуалізується загальною тенденцією погіршення здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу. Уточнення суті понять „культура здоров'я”, „культура здорового способу життя”, „валеологічна культура”, „здоров'язберігальна компетентність” „валеологічна компетентність студентів” дозволило визначити, що валеологічна компетентність студентів педагогічних університетів – це складова їх життєвої компетентності, яка проявляється в знаннях, цінностях і мотивах, валеологічній позиції, діяльності щодо оздоровлення себе і своїх вихованців.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В силу лімітованості обсягу публікації автор свідомий того, що не всі аспекти порушеної проблеми знайшли вичерпне розв'язання. До подальших розвідок відносимо питання визначення структурних компонентів зазначеного поняття.

Література:

1. Бароненко В. А. Концептуальный подход к проблеме культуры здоровья / В. А. Бароненко // Валеология. – 2002. – № 3. – С. 74-78.
2. Апанасенко Г. Л., Попова Л. А. Валеология: состояние и перспективы развития / Г. Л. Апанасенко, Л. А. Попова // Журнал АМН України, 1997. – Т. 3. – № 3. – С. 426-436.
3. Байер К., Шейнберг Л. Здоровый образ жизни / К. Байер, Л. Шейнберг. – М.: Мир, 1997. – 368 с.
4. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: дис.. .. д-ра пед. наук: 13.00.04 / Бобрицька В. І. – К., 2006. – 489 с.
5. Брехман И. И. Введение в валеологию – науку о здоровье / И. И. Брехман. – М.: Наука, 1987. – 125 с.

6. Воскобійникова Г. Л. Валеологічна освіта, культура, виховання: перспективний розвиток / Г. Л. Воскобійникова // Рідна школа. – 2006. – № 6. – С. 26-27.
7. Вайнер Э. Н. Валеология: учебник для вузов / Э. Н. Вайнер. – М.: Флинта: Наука. – 2001. – 416 с.
8. Недодатко Н. Г., Конельська І. М. Професіоналізм учителя – запорука його власного здоров'я / Н. Г. Недодатко, І. М. Конельська // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: матеріали III міжнародної науково-практичної конференції, квітень, 2006 р. / М-во освіти і науки України, Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна: У 2-х т.: за ред. проф. М. С. Гончаренко. – Харків, 2006. – Т. 2. – С. 114-118.
9. Кривошеєва Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Г. Кривошеєва. – Луганськ, 2001. – 20 с.
10. Горащук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів: дис. .. д-ра пед. наук: 13.00.01 / Горащук В. П. – Х., 2004. – 385 с.
11. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. Г. Карпова. – Харків, 2004. – 20 с.
12. Нестеренко В. В. Підготовка майбутніх педагогів до виховання у дошкільників навичок здорового способу життя: дис. .. канд. пед. наук: 13.00.04 / Нестеренко В. В. – О., 2003. – 229 с.
13. Пищулин В. Г. Модель випускника університета / В. Г. Пищулин // Педагогіка. – 2002. – № 9. – С. 22–27.
14. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальних закладів засобами фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 „Теорія і методика виховання” / Д. Є. Воронін. – Херсон, 2006. – 20 с.

Необходимость решения проблемы сохранения здоровья подрастающего поколения в современных условиях приобретает государственное значение. В связи с этим особая роль принадлежит системе подготовки будущих педагогов, которая обеспечила бы формирование валеологической компетентности современного молодого человека. Важным в этом направлении является понимание сущности такого понятия как «валеологическая компетентность будущих учителей».

The necessity of the solving of the problem concerning the strengthening of the new generation health nowadays acquires more and more importance. In relation to this a considerable place is given to the professional training of future teachers, who will provide the formation of the valeological competence in youth. The understanding of such a notion as “valeological competence of the future teachers” is worth paying attention to.

УДК-37.032: 378.147.88:372.811.111.1

Братанич О. Г.

ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБИ Й ЗДАТНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ШЛЯХОМ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ СРС ІЗ ПОГЛИБЛЕНОГО КУРСУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНОМУ ВНЗ

Статтю присвячено проблемі формування потреби та здатності студентів до персоналізації шляхом персоналізації СРС з поглибленого курсу іноземних мов у немовному вузі.

Постановка проблеми. Найбільшим недоліком сучасного суспільства є його деперсоналізація, відсутність достатньої кількості яскравих особистостей, лідерів у